DOMSTOLENS DOM
19. maj 1992 *

I de forenede sager C-104/89 og C-37/90,

J. M. Mulder, Horn,

W. H. Brinkhoff, Knipe,

J. M. M. Muskens, Heusden,

Tj. Twijnstra, Oudemirdum,

alle ved advokaterne H. J. Bronkhorst og E. H. Pijnacker Hordijk, Haag, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat J. Loesch, 8, rue Zithe,

sagsøgere,

mod

Rådet for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent A. Brautigam og G. Houttuin, Rådets Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg hos direktør X. Herlin, Den Europæiske Investeringsbanks Juridiske Tjeneste, 100, boulevard Konrad Adenauer,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent R. C. Fischer, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos R. Hayder, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgte,

* Processprog: sag C-104/89: nederlandsk; sag C-37/90: tysk.

og

Otto Heinemann, Neustadt, ved advokaterne B. Meisterernst, M. Düsing og D. Manstetten, Münster, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne Lambert Dupong og Konsbruck, 14a, rue des Bains,

sagsøger,

mod

Rådet for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent A. Brautigam, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos direktør X. Herlin, Den Europæiske Investeringsbanks Juridiske Tjeneste, 100, boulevard Konrad Adenauer,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent D. Booß, som befuldmægtiget, bistået af advokat H.-J. Rabe, Hamburg, og med valgt adresse i Luxembourg hos R. Hayder, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgte,

angående en påstand om erstatning og renter i henhold til EØF-traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, O. Due, afdelingsformændene R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse og P. J. G. Kapteyn samt dommerne G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Diez de Velasco og M. Zuleeg,

generaladvokat: W. Van Gerven
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 6. november 1991,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 28. januar 1992,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 31. marts 1989 har J. M. Mulder, W. H. Brinkhoff, J. M. M. Muskens og Tj. Twijnstra (sag C-104/89) og, ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 7. februar 1990, O. Heinemann (sag C-37/90) i henhold til EØF-traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2, anlagt sag med påstand om, at Det Europæiske Økonomiske Fællesskab dømmes til at erstatte de tab, sagsøgerne har lidt ved anvendelsen af Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 13), som suppleret ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1371/84 af 16. maj 1984 om gennemførelsesbestemmelserne for den tillægsafgift, der er omhandlet i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 (EFT L 132, s. 11), og de tab, de har lidt ved anvendelsen af Rådets forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989 om ændring af ovennævnte forordning (EØF) nr. 857/84 (EFT L 84, s. 2). De kræver erstatning for disse tab, for så vidt forordningerne ikke indeholder nogen bestemmelse om tildeling af en repræsentativ referencemængde til producenter, som efter at have påtaget sig en forpligtelse i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977 om indførelse af en præmieordning for ikke-markedsføring af mælk og mejeriprodukter og for omstilling af malkekvægsbesætninger (EFT L 131, s. 1) ikke har leveret mælk i det af den pågældende medlemsstat valgte referenceår.

2 Ifølge en ikke-markedsføringsforpligtelse, som J. M. Mulder, W. M. Brinkhoff, J. M. M. Muskens og Tj. Twijnstra, der er landmænd i Nederlandene, og O.

Heinemann, der er landmand i Tyskland, havde påtaget sig i henhold til forordning nr. 1078/77, leverede de ikke mælk eller mejeriprodukter fra deres bedrifter i en periode på fem år, der bl.a. omfattede kalenderåret 1983, som Nederlandene og Forbundsrepublikken Tyskland havde valgt som referenceår i forbindelse med ordningen om tillægsafgift på mælk. De ansøgninger om at få tildelt en referencemængde, som de indgav ved udløbet af ikke-markedsføringsperioden, blev afslået af henholdsvis de nederlandske og tyske myndigheder med den begrundelse, at de ikke havde leveret mælk i referenceåret. Først efter ikrafttrædelsen af forordning nr. 764/89 har de fået tildelt en midlertidig specifik referencemængde i henhold til artikel 3a i forordning nr. 857/84, som ændret ved forordning nr. 764/89.

3 Indledningsvis bemærkes, at Rådets forordning nr. 857/84, som suppleret ved Kommissionens forordning nr. 1371/84, oprindeligt ikke omfattede tildeling af en referencemængde til producenter, som på grund af en forpligtelse i henhold til forordning nr. 1078/77 ikke havde leveret mælk i det af den pågældende medlemsstat valgte referenceår. Domstolen har dog i domme af 28. april 1988 (sag 120/86, Mulder, Sml. s. 2321, præmis 28, og sag 170/76, von Deetzen, Sml. s. 2355, præmis 17) kendt denne forordning ugyldig på grund af tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning i det omfang, den ikke indeholdt bestemmelser om en sådan tildeling.

4 I de nævnte domme har Domstolen fastslået, at en erhvervsdrivende, der frivilligt har indstillet sin produktion i en vis periode, ikke kan have en berettiget forventning om at kunne genoptage produktionen på samme betingelser som før, eller om ikke at blive omfattet af eventuelle regler, som i mellemtiden måtte være indført, vedrørende markeds- eller strukturpolitikken (Mulder-dommen, præmis 23; von Deetzen-dommen, præmis 12). Domstolen har dog tilføjet, at en sådan erhvervsdrivende, når han er blevet tilskyndet ved en fællesskabsretsakt til at indstille markedsføringen i en begrænset periode af hensyn til almenvellet og mod betaling af en præmie, kan have en berettiget forventning om ikke ved udløbet af en forpligtelse at blive pålagt restriktioner, som specielt berører ham, netop fordi han har udnyttet de muligheder, som fællesskabsbestemmelserne har givet ham (Mulder-dommen, præmis 24; von Deetzen-dommen, præmis 13).

5 Som følge af disse domme udstedte Rådet den 20. marts 1989 forordning nr. 764/89, hvorved der blev indføjet en ny artikel 3a i forordning nr. 857/84. Denne bestemmelse indebærer hovedsagelig, at de producenter, som på grund af en forpligtelse i henhold til forordning nr. 1078/77 ikke har leveret mælk i referenceåret, under visse betingelser tildeles en særlig referencemængde på 60% af den mængde mælk eller mælkeækvivalent, som producenten har solgt i de seneste tolv kalendermåneder inden måneden for indgivelsen af ansøgningen om ikke-markedsførings- eller omstillingspræmie.

6 Domstolen har ligeledes kendt denne 60%-regel ugyldig på grund af tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, da en nedskæring på 40%, som langt fra svarer til en repræsentativ værdi af de satser, som anvendes for producenter, der er omfattet af artikel 2, og som er over dobbelt så høj som den højst anvendte sats, udgør en begrænsning, som rammer producenter, der er omfattet af artikel 3a, netop på grund af deres ikke-markedsførings- eller omstillingsforpligtelse (domme af 11.12.1990, sag C-189/89, Spagl, Sml. I, s. 4539, præmis 24 og 29, og sag C-217/89, Pastätter, Sml. I, s. 4585, præmis 15 og 20).

7 Hvad nærmere angår de relevante retsregler, sagernes faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb samt parternes anbringender og argumenter henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Formaliteten

8 Rådet og Kommissionen har påstået sagerne afvist, da de nationale myndigheders afslag på at tildele sagsøgerne referencemængder må tilskrives de pågældende nationale myndigheder og ikke en fællesskabsinstitution, idet myndighederne ikke har anvendt de muligheder, der er indeholdt i artikel 3, 4 og 4a, i forordning nr. 857/84.

9 Denne argumentation kan ikke tiltrædes. De sagsøgte institutioner har nemlig ikke gjort gældende, at det påhvilede medlemsstaterne at tildele sagsøgerne referencemængder under brug af beføjelser, som hverken var bestemt eller egnet til at anvendes på landmænd, som havde påtaget sig en ikke-markedsføringsforpligtelse. Herefter hidrører den beslutning, som hævdes at være ulovlig og dermed erstatningsbegrundende, ikke fra et nationalt organ, men fra fællesskabslovgiver, således at eventuelle tab som følge af det nationale organs gennemførelse af fællesskabsbestemmelserne må tilskrives fællesskabslovgiver (jf. dom af 26.2.1986, sag 175/84, Krohn mod Kommissionen, Sml. s. 753, navnlig præmis 18 og 19).

10 Kommissionen har desuden påstået det søgsmål, der er registreret under sagsnummer C-104/89, afvist, fordi sagsøgerne ikke har opgjort det tab, som de skulle have lidt ved anvendelsen af forordning nr. 764/89, tilstrækkelig præcist.

11 Hertil skal blot bemærkes, at dette anbringende drejer sig om størrelsen af det tab, der skal erstattes. Det henhører derfor under realitetsbehandlingen af sagen, dvs. under gennemgangen af de betingelser, hvorunder Fællesskabet kan ifalde ansvar.

Realiteten

a) *Ansvarsgrundlag*

12 For så vidt angår Fællesskabets ansvar uden for kontraktforhold fremgår det af traktatens artikel 215, stk. 2, at dette i overensstemmelse med de almindelige retsgrundsætninger, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer, skal erstatte skader forvoldt af dets institutioner under udøvelsen af disses hverv. Rækkevidden af denne bestemmelse er blevet præciseret således, at når der er tale om en generel retsakt, som bygger på et økonomisk-politisk valg, ifalder Fællesskabet kun ansvar, såfremt der foreligger en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af en højere retsregel til beskyttelse af private (jf. bl.a. dom af 25.5.1978, forenede sager 83/76 og 94/76, 4/77, 15/77 og 40/77, Bayerisches HNL mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 1209, præmis 4, 5 og 6). Navnlig kan Fællesskabet i en retlig sammenhæng som den foreliggende, som er kendetegnet ved udøvelsen af en vid skønsbeføjelse, der er uomgængeligt nødvendig for iværksættelsen af den fælles landbrugspolitik, kun

ifalde ansvar, hvis den pågældende institution åbenbart og groft har overskredet grænserne for udøvelsen af sine beføjelser (jf. nævnte dom af 25.5.1978, præmis 6).

13 Det følger dernæst af Domstolens faste praksis, at det er en forudsætning for, at Fællesskabet ifalder ansvar uden for kontraktforhold, at det påståede tab går ud over grænserne for de økonomiske risici, som normalt er forbundet med virksomhed i den pågældende sektor (jf. domme af 4.10.1979, sag 238/78, Ireks-Arkady mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 2955, præmis 11, forenede sager 241/78, 242/78, 245/78-250/78, DGV mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 3017, præmis 11, forenede sager 261/78 og 262/78, Interquell Stärke-Chemie mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 3045, præmis 14, og forenede sager 64/76 og 113/76, 167/78 og 239/78, 27/79, 28/79 og 45/79, Dumortier frères mod Rådet, Sml. s. 3091, præmis 11).

14 Disse betingelser er opfyldt for så vidt angår forordning nr. 857/84, som suppleret ved forordning nr. 1371/84.

15 For det første er disse forordninger, således som Domstolen har fastslået i de ovennævnte domme af 28. april 1988 i Mulder- og von Deetzen-sagerne, nemlig udstedt i strid med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, der er et almindeligt princip i fællesskabsretten og en højere retsregel til beskyttelse af private.

16 For det andet har fællesskabslovgiver åbenbart og groft overskredet grænserne for sine skønsmæssige beføjelser, idet man uden at henvise til en afgørende offentlig interesse ganske har undladt at tage hensyn til den særlige situation, som en klart afgrænset gruppe erhvervsdrivende, nemlig de producenter, som på grund af en forpligtelse i henhold til forordning nr. 1078/77 ikke leverede mælk i referenceåret, befandt sig i, og har således i tilstrækkelig kvalificeret grad krænket en højere retsregel.

17 Denne krænkelse er så meget desto mere åbenbar, som den fuldstændige og permanente udelukkelse af de pågældende producenter fra at få tildelt en referencemængde, hvorved de faktisk forhindres i at genoptage markedsføringen af mælk efter udløbet af deres ikke-markedsførings- eller omstillingsforpligtelse, ikke kan antages at være forudsigelig eller ligge inden for grænserne for de økonomiske risici, som normalt er forbundet med udøvelse af virksomhed som mælkeproducent.

18 Derimod kan Fællesskabet — i modsætning til hvad sagsøgerne har gjort gældende — ikke ifalde ansvar i forbindelse med anvendelsen af forordning nr. 764/89, hvorved 60%-reglen blev indført.

19 Denne regel er ganske vist også i strid med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, som de pågældende producenter kunne have om, at deres ikke-markedsførings- eller omstillingsforpligtelse havde begrænset rækkevidde, således som Domstolen har fastslået i de ovennævnte domme af 11. december 1990 i Spagl- og Pastätter-sagerne. Den konstaterede tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning kan imidlertid ikke betegnes som tilstrækkelig kvalificeret, jf. Domstolens praksis om Fællesskabets ansvar uden for kontraktforhold.

20 I denne sammenhæng bemærkes for det første, at 60%-reglen — i modsætning til ordningen i 1984, som gjorde det umuligt for de pågældende erhvervsdrivende at markedsføre mælk — gjorde det muligt for disse erhvervsdrivende at genoptage deres mælkeproduktion. Rådet har således ikke ved udstedelsen af ændringsforordning nr. 764/89 undladt at tage hensyn til de pågældende producenters situation.

21 For det andet bemærkes, at fællesskabslovgiver ved udstedelsen af forordning nr. 764/89 som følge af de ovennævnte domme af 28. april 1988 i Mulder- og von Deetzen-sagerne traf et erhvervspolitisk valg med henblik på gennemførelsen af de principper, der er fastslået i disse domme. Dette valg beroede for det første på, at det var »strengt nødvendigt ikke at gribe ind i den skrøbelige stabilitet, der for tiden er opnået på markedet for mælk og mejeriprodukter« (femte betragtning til forordning nr. 764/89), og for det andet på, at det var nødvendigt at finde en balance mellem de pågældende producenters interesser og de øvrige producenter,

som var undergivet ordningen. Rådet gennemførte dette valg ved at bibeholde størrelsen af de andre producenters referencemængder uændret og samtidig forhøje fællesskabsreserven med 600 000 tons, svarende til 60% af de samlede mængder i de forventede ansøgninger om tildeling af specifikke referencemængder, hvilket efter dets opfattelse var den højeste mængde, der var forenelig med ordningens målsætning. Under disse omstændigheder har Rådet taget hensyn til en afgørende offentlig interesse uden åbenbart og groft at tilsidesætte grænserne for dets skønsmæssige beføjelse på området.

22 Der må herefter bestå en forpligtelse for Fællesskabet til at erstatte de tab, som sagsøgerne har lidt ved anvendelsen af forordning nr. 857/84, som suppleret ved forordning nr. 1371/84, men ikke for de tab, der følger af anvendelsen af forordning nr. 764/89.

b) *Tabets størrelse*

23 For så vidt angår bestemmelsen af de tab, der må anses for en følge af anvendelsen af bestemmelserne for 1984, bemærkes indledningsvis, at samtlige sagsøgere i de to sager har ansøgt om at få tildelt en referencemængde i henhold til ordningen om tillægsafgift på mælk allerede før udløbet af deres ikke-markedsføringsforpligtelse, og at de har genoptaget markedsføringen af mælk senest umiddelbart efter tildelingen af en specifik referencemængde i henhold til forordning nr. 764/89. De har derfor på passende måde tilkendegivet deres hensigt om at genoptage mælkeproduktionen, således at den mistede indtægt ved leverancer af mælk ikke kan anses for en følge af, at sagsøgerne frivilligt har besluttet at opgive mælkeproduktionen.

24 På dette grundlag skal Rådets og Kommissionens argument om, at de nationale myndigheders afvisning af at tildele sagsøgerne referencemængder ikke kan tilregnes fællesskabsinstitutionerne, fordi de pågældende retsakter hjemlede mulighed for at tildele de pågældende en referencemængde i henhold til flere andre bestemmelser, behandles.

25 Denne argumentation falder i alt væsentligt sammen med den argumentation, de sagsøgte institutioner har fremført til støtte for deres påstand om sagernes afvisning. Den må derfor forkastes af de samme grunde, som er anført ovenfor i forbindelse med behandlingen af formaliteten (præmis 9).

26 For så vidt angår de tab, som Fællesskabet skal erstatte, skal der — medmindre der foreligger særlige omstændigheder, som berettiger en anden bedømmelse — tages hensyn til den tabte fortjeneste, der udgøres af forskellen mellem på den ene side den indtægt, som sagsøgerne kunne have haft under normale omstændigheder ved leverancer af mælk, som de ville have foretaget, såfremt de i perioden mellem den 1. april 1984, hvor forordning nr. 857/84 trådte i kraft, og den 29. marts 1989, hvor forordning nr. 764/89 trådte i kraft, havde fået tildelt de referencemængder, som de havde ret til, og på den anden side den indtægt, som de faktisk har haft ved at levere mælk i perioden uden hensyn til referencemængden, forhøjet med det beløb, som de har indtjent eller kunne have indtjent i samme periode ved en eventuel erstatningsvirksomhed.

27 Denne beregningsmetode bør dog præciseres på følgende punkter.

28 For så vidt først angår de referencemængder, som sagsøgerne havde ret til i den pågældende periode, skal der, da sagsøgerne ikke har leveret mælk i løbet af referenceåret, tages hensyn til den mængde mælk, de har leveret i en repræsentativ periode forud for deres ikke-markedsføringsperiode, såsom den mængde, der dannede grundlaget for beregningen af ikke-markedsføringspræmien.

29 Denne sidstnævnte mængde skal forhøjes med 1% ved analog anvendelse af artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 857/84 for at sikre, at sagsøgerne ikke underkastes særlige begrænsninger i forhold til de producenter, hvis referencemængder er fastsat i henhold til nævnte artikel 2. Den pågældende mængde skal dog justeres med en nedsættelsessats, der er repræsentativ for de nedsættelser, der blev foretaget for de af artikel 2 omfattede producenter, for at undgå, at sagsøgerne opnår en uberettiget fordel i forhold til denne gruppe erhvervsdrivende.

30 Det skal i forbindelse med bestemmelsen af den repræsentative nedsættelsessats præciseres, at den i artikel 2, stk. 2, i forordning nr. 857/84 omhandlede procentsats ikke kan tages i betragtning. Formålet med denne procentsats er nemlig med en forudfastsat andel at kompensere for den fordel, som udgøres af den generelle produktivitetsforøgelse mellem 1981 og 1983 i tilfælde, hvor den pågældende medlemsstat har valgt kalenderåret 1982 eller 1983 som referenceår og ikke kalenderåret 1981. En anvendelse heraf i forhold til sagsøgerne ville indebære, at de pålægges en særlig restriktion, idet de referencemængder, som de havde ret til, skal beregnes på grundlag af mælkeleverancer, der er foretaget før 1982.

31 Det skal dernæst bemærkes, at såfremt en fællesskabsretsakt, såsom Rådets forordning (EØF) nr. 775/87 af 16. marts 1987 om midlertidig suspension af en del af referencemængderne som omhandlet i artikel 5c, stk. 1, i forordning (EØF) nr. 804/68 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter (EFT L 78, s. 5), medfører, at der ydes en godtgørelse, som med et forudfastsat beløb skal kompensere visse nedsættelser af de referencemængder, der er tildelt de i artikel 2 i forordning nr. 857/84 omhandlede producenter, eller at en del af disse mængder suspenderes midlertidigt, skal denne godtgørelse tages i betragtning ved bestemmelsen af den repræsentative nedsættelsessats.

32 Ved beregningen af de indtægter, som sagsøgerne under normale omstændigheder kunne have haft, såfremt de havde leveret mælk svarende til de referencemængder, som de havde ret til, skal der beregningsmæssigt tages udgangspunkt i rentabiliteten af en repræsentativ bedrift af den type, som sagsøgerne driver, idet der dog herved kan tages hensyn til den nedsatte rentabilitet, som normalt kendetegner en sådan bedrift i den periode, hvor mælkeproduktionen genoptages.

33 For så vidt angår indtægter ved en eventuel erstatningsvirksomhed — som skal fratrækkes de ovenfor nævnte hypotetiske indtægter — må disse indtægter forstås som omfattende ikke alene de indtægter, som sagsøgerne faktisk har haft ved andre aktiviteter, men også indtægter, som de havde kunnet indtjene, såfremt de på fornuftig vis havde igangsat en sådan virksomhed. Denne konklusion følger af en almindelig retsgrundsætning, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer, og hvorefter skadelidte på passende måde skal søge at begrænse skadens omfang, idet

vedkommende ellers selv må bære tabet. Eventuelle driftstab, som sagsøgerne har pådraget sig i forbindelse med udøvelsen af en sådan erstatningsvirksomhed, kan ikke tilregnes Fællesskabet, da sådanne tab ikke beror på virkningerne af en fællesskabsretsakt.

34 Størrelsen af de erstatningsbeløb, som Fællesskabet skal betale, skal følgelig svare til de tab, det har forårsaget. De sagsøgte institutioners synspunkt om, at disse beløb skal beregnes på grundlag af de ikke-markedsføringspræmier, som sagsøgerne har fået udbetalt, må således forkastes. Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at denne præmie udgør modydelsen for en ikke-markedsføringsforpligtelse og har ikke nogen forbindelse med tab, som sagsøgerne har lidt i forbindelse med anvendelsen af senere udstedte retsakter vedrørende tillægsafgiften.

c) *Rentekravet*

35 Ifølge Domstolens faste praksis betales der morarenter af det skyldige erstatningsbeløb fra datoen for afsigelsen af den dom, hvorved pligten til at erstatte tabet fastslås. Rentesatsen fastsættes herved til 8% p.a., medmindre sagsøgerne har nedlagt påstand om en lavere sats.

36 I sag C-104/89 svares der følgelig som påstået rente 8% p.a. og i sag C-37/90 som påstået 7% p.a.

d) *Erstatningsbeløbene*

37 Domstolen ser sig på grundlag af sagens akter ikke på sagens nuværende stadium i stand til at træffe afgørelse om de erstatningsbeløb, som Fællesskabet skal betale til hver af sagsøgerne.

38 Parterne opfordres til, med forbehold af en af Domstolen senere truffet afgørelse herom, ved fælles aftale at fastsætte erstatningsbeløbenes størrelse under hensyn til de ovenfor anførte betragtninger, og inden tolv måneder at meddele Domstolen størrelsen af de efter fælles aftale fastsatte beløb eller i modsat fald inden for samme frist at meddele Domstolen deres påstande, opgjort i tal.

Sagens omkostninger

39 Afgørelsen om sagens omkostninger udsættes.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

før anden afgørelse træffes:

1) De sagsøgte dømmes til at erstatte de tab, som sagsøgerne har lidt ved anvendelsen af Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984, som suppleret ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1371/84 af 16. maj 1984, for så vidt disse forordninger ikke indeholder nogen bestemmelse om tildeling af en referencemængde til producenter, som efter at have påtaget sig en forpligtelse i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977 ikke har leveret mælk i det af den pågældende medlemsstat valgte referenceår.

2) Af de pågældende erstatningsbeløb svares rente 8% for så vidt angår sag C-104/89 og 7% p.a. for så vidt angår sag C-37/90 fra datoen for afsigelsen af nærværende dom.

3) I øvrigt frifindes sagsøgte.

4) Inden tolv måneder efter domsafsigelsen meddeler parterne Domstolen størrelsen af de efter fælles aftale fastsatte erstatningsbeløb.

5) Såfremt en sådan aftale ikke kommer i stand, meddeler parterne inden samme frist Domstolen deres påstande, opgjort i tal.

6) Afgørelsen om sagens omkostninger udsættes.

Due Joliet Schockweiler Grévisse Kapteyn

Mancini Kakouris Moitinho de Almeida

Rodríguez Iglesias Diez de Velasco Zuleeg

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 19. maj 1992.

J.-G. Giraud O. Due

Justitssekretær Præsident